

SPREEUWEN IN CRONINGEN

HAN DE BDER

Sinds mijn oproep in de vorige Grauwe Gors, om slaaptrek en slaapplaatsgegevens van spreeuwen aan mij door te geven, is er veel gebeurd. Helaas heb ik tot nu toe weinig, maar meestal erg waardevolle tips gekregen. Met het onderstaande verhaal hoop ik, door Uw interesse te wekken, wat meer gegevens te krijgen. Dat geldt dan zowel voor het, bijna afgelopen, winterseizoen als voor het komende 'spreeuwenseizoen' (juni 1978 - april 1979).

Slaapplaatsen.

Op kaart 1 staan alle slaapplaatsen die het afgelopen spreeuwen-seizoen in gebruik zijn geweest. In alfabetische volgorde:

- B = Blokum; spuitveldje langs het Eemskanaal, riet
- El = Electra; rietzoom van het Reitdiep ten westen van het gemaal
- Ep = Emmapplein; hoge kastanjes en linde's op het Emmapplein en de Praediniussingel in Groningen
- F = Farmsum; struiken in een plantsoentje tussen de ingang van de Farmsumer Haven en de portierswoning van Akzo.
- G = De Groeve; bosaanplant bij het pompstation van de Waterleiding-maatschappij
- L = Loppersum; jonge aanplant om zuiveringsinstallatie
- M = Marum; sparrenbosje achter Hotel de Kruisweg
- O = Onderdendam; ruilverkavelingsbosje aan de weg naar Baflo
- R = Ruischerbrug; spuitveld tussen Eemskanaal en Driebondsweg, riet
- S = Schildmeer; riet en bosjes aan de noordpunt
- W = Westerwoldse Aa; boezemgebiedje tussen Blijham en Bellingwolde, riet
- Z = Zuidlaardermeer; rietveld ten zuiden van paviljoen De Leine
- ? = misschien in bosjes bij de sluis van Nieuw Statenzijl

Drie zeer tijdelijke slaapplaatsen (niet op de kaart) lagen bij Baflo (jonge aanplant ten oosten van Baflo/Rasquert), Nassaulaan, Groningen (bomen en struiken in tuinen) en de Coendersborg, Helpman (bomen en struiken).

Seizoen 1977 - 1978.

Op de kaartjes 2 t/m 6 is de situatie in enkele perioden weergegeven. Alleen de in gebruik zijnde slaapplaatsen staan er op. De pijlen slaan op slaaptrekwaarnemingen. Niet alle waarnemingen zijn ingetekend; meestal alleen de 'buitenste' van een bepaalde slaapplaats. De stippellijnen geven de 'trekscheiding' weer, de grens tussen gebieden van waar de spreeuwen naar verschillende slaapplaatsen vliegen.

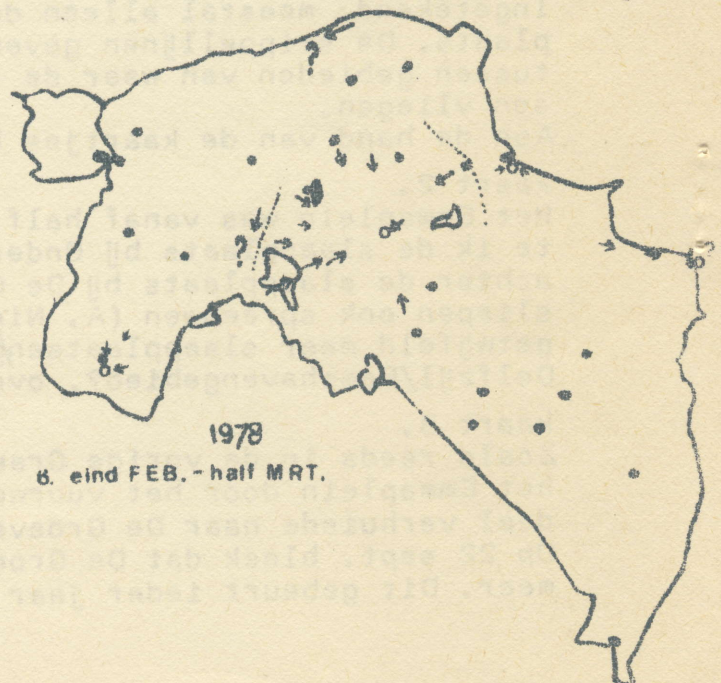
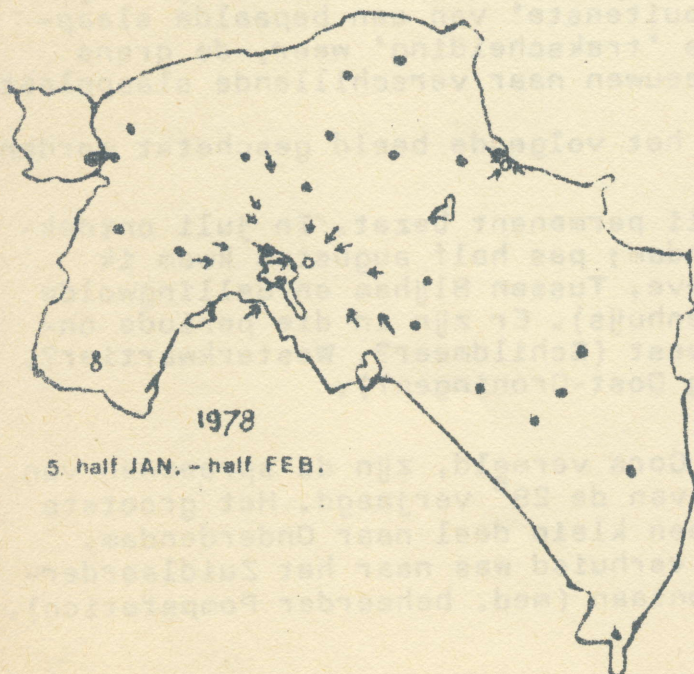
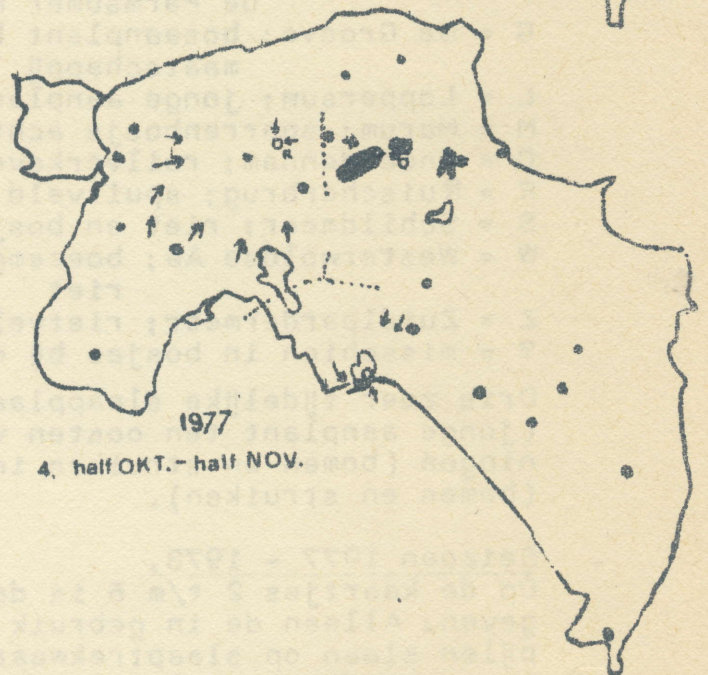
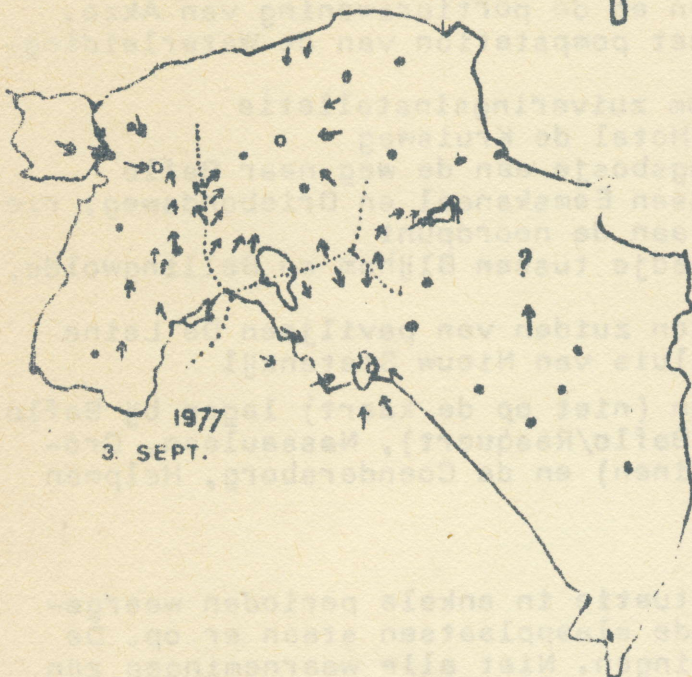
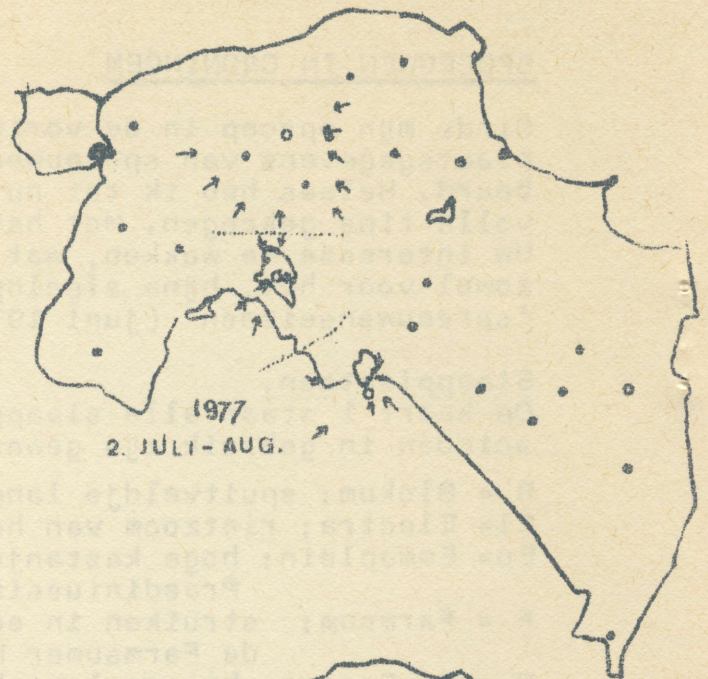
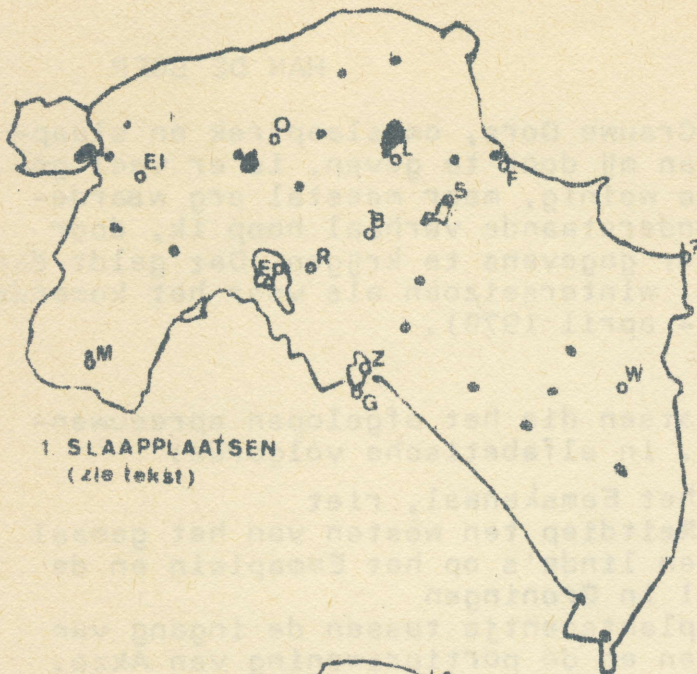
Aan de hand van de kaartjes kan het volgende beeld geschetst worden:

kaart 2.

Het Emmapplein was vanaf half juli permanent bezet. In juli ontdekte ik de slaapplaats bij Onderdendam; pas half augustus kwam ik achter de slaapplaats bij De Groeve. Tussen Blijham en Bellingwolde sliepen ook spreeuwen (A. Nieuwenhuys). Er zijn in die periode ongetwijfeld meer slaapplaatsen geweest (Schildmeer?, Westerkwartier?, Delfzijl/Eemshavengebied?, overig Oost-Groningen?).

kaart 3.

Zoals reeds in de vorige Grauwe Gors vermeld, zijn de spreeuwen van het Emmapplein door het vuurwerk van de 28^e verjaagd. Het grootste deel verhuisde naar De Groeve, een klein deel naar Onderdendam. Op 22 sept. bleek dat De Groeve verhuisd was naar het Zuidlaardermeer. Dit gebeurt ieder jaar spontaan (med. beheerder Pompstation).

Op 19 sept. ontdekte ik de slaappleats bij Electra naar aanleiding van waarnemingen van Van Brakel bij Leek. Ik kon trekkende spreeuwen volgen vanaf Faan en Zuidhorn. Er was tijd om één keer bij het Schildmeer te kijken, waar in 1976 een slaappleats was (Van 't Hof). Er is een trekwaarneming ten NW van Winschoten die naar een onbekende slaappleats wijst (of toch naar het Schildmeer?). Geheel Oost-Groningen en het gebied Delfzijl/Eemshaven blijven 'wit'.

kaart 4.

Na half oktober bleek Electra niet meer gebruikt te worden. Hetzelfde geldt voor het Schildmeer. Het Zuidlaardermeer wordt nog wel gebruikt. Er ontstaat een slaappleats bij Loppersum (J. Hoving), welks bestaan ik in die omgeving vermoedde op grond van waargenomen slaaptrek. Er was echter geen gelegenheid om er 'werk van te maken'. De situatie in het Zuidelijk Westerkwartier is, evenals die in Noord-oost- en Oost-Groningen niet bekend.

kaart 5.

De periode van eind november tot begin januari wordt gekenmerkt door grote veranderingen. De 'vaste' slaappleatsen Onderdendam en Zuidlaardermeer worden verlaten. Een deel van de Onderdendamse spreeuwen slaapt enkele nachten bij Baflo, maar langzamerhand komt Ruischerbrug in gebruik. Op 11 februari wordt de slaappleats bij Farmsum ontdekt. De slaappleats bij Marum (mij pas eind februari bekend) is, volgens omwonenden begin januari ontstaan.

Het ziet er naar uit dat Ruischerbrug, evenals begin 1977, de 'centrale slaappleats' van de provincie wordt.

De strenge vorst half februari brengt echter een verandering. Bij de Nassaulaan slapen plotseling spreeuwen in tuinen (Sikkema) en ook bij de Coendersborg in Helpman ontstaat een kleine slaappleats (Boerma). De slaappleats bij Ruischerbrug blijkt verlaten. Mijn aanvankelijke gedachte dat de meeste spreeuwen wegens de kou zijn weggetrokken naar Engeland, blijkt niet juist. Na enkele dagen zoeken ontdek ik de slaappleats bij Blokum, waar de spreeuwen in de vorstperiode voor het eerst kwamen slapen (volgens aanwonende boer).

kaart 6.

Na het invallen van de dooi slapen de spreeuwen nog een paar dagen, met steeds grotere aantallen, in de stad maar dan is het afgelopen. Blokum wordt de 'centrale slaappleats' maar het beeld ten westen van de stad en op het Hogeland is niet duidelijk. Er zijn enkele trekwaarnemingen maar de slaappleats(en) is (zijn) nog niet gevonden. (Wie heeft gegevens?). Marum bestaat nog steeds maar als ik op 1 maart voor het eerst daar kan kijken trekken de spreeuwen verder door in zuidwestelijke richting. De nieuwe slaappleats is nog niet ontdekt. Farmsum blijft als slaappleats in gebruik.

Op het moment dat ik dit schrijf (19 maart) is er weer een verandering aan de gang. Er wordt nu weer massaal geslapen aan het Zuidlaardermeer (ook door spreeuwen die overdag in de stad zijn; trekwaarneming Boerma). Blokum is geheel verlaten. Farmsum is nog in gebruik. Ten westen en noorden van de stad zijn wel trekwaarnemingen, maar de slaappleatsen zijn nog niet ontdekt. Geheel Oost-Groningen (behoudens enkele trekwaarnemingen in de Dollard) blijft wit op de kaart (komen daar geen spreeuwen voor of wonen daar geen Avifauna-leden?).

Over het hoe en waarom van deze verplaatsingen van slaappleats wil ik nu nog niet veel zeggen. Mogelijk komt dat in een volgend artikel uitgebreid aan de orde.

Aantallen.

Van enkele slaappleatsen zijn wat redelijk betrouwbare telgegevens. Het tellen is overigens een moeilijke zaak. In het begin schatte ik groepen spreeuwen gemiddeld 50% te laag (gecontroleerd door groepen te schatten en ook te fotograferen en achteraf op de foto tellen). Een recente controle leverde 20 à 25% onderschatting op! De aantallen die in het onderstaande deel genoemd worden, zijn de in het veld getelde aantallen; er is geen korrektie toegepast in verband met deze ondertelling. Sommige tellingen zijn met hulp van Joost en Jan Tinbergen tot stand gekomen.

Onderdendam: eind juli 52 000, begin sept. 86 000, begin okt. een kwart miljoen (telling van dezelfde stroom spreeuwen door 2 man leverde 269 000 en 214 000 op; "een kwart miljoen" geeft het aantal redelijk aan), eind okt. + 370 000 (Electra bestond toen niet meer, de meeste van deze spreeuwen zijn vermoedelijk naar Onderdendam gegaan), begin nov. 160 000.

Emmaplein: begin aug. 16 000, eind aug. 38 000.

De Groeve/Zuidl.meer: eind aug. 37 000, begin nov. minstens 80 000, half maart 120 000 (van Blokum?).

Electra: eind sept. 40 000, half okt een kwart miljoen.

Farmsum: half feb. 14 000, begin maart 7 000.

Ruischerbrug: begin jan. 40 000, eind jan. 90 000, begin feb. 80 000.

Blokum: eind feb. 60 000, begin maart 140 000 (naar Zuidl.meer?).

Het beeld is nog tamelijk onvolledig, vooral omdat niet alle slaappleatsen bekend zijn. Wel kunnen we zeggen dat in oktober (het hoogtepunt van de trek) tussen een half en een heel miljoen spreeuwen in de provincie Groningen aanwezig is.

In het komende 'spreeuwenseizoen' hoop ik wat meer aandacht aan de tellingen te besteden. Dat kan echter niet zonder de hulp van enthousiaste vogelaars/kundige tellers. Wie belangstelling heeft om in het komende seizoen mee te doen wordt verzocht contact op te nemen.

En tenslotte: schroom niet om waarnemingen op te schrijven en toe te zenden. Ook waarnemingen waarvan U denkt: dat weet hij natuurlijk al lang, kunnen (en zullen) belangrijk zijn! Van belang voor slaaptrekwaarnemingen zijn vooral: plaats, datum, tijd en vliegrichting. Het aantal is voorlopig van minder belang. Met Uw hulp moet het mogelijk zijn om het beeld compleet te krijgen!

Adres: Boterdiep W.Z. 4 Zuidwolde (Gn)
tel: 05900-3599